

**ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛЯ ДАНИЛА»**

Факультет суспільних і прикладних наук

Кафедра естрадно-вокального мистецтва

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ**
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Галузь знань	02 Культура і мистецтво
Спеціальність	025 Музичне мистецтво
Освітньо-професійна програма	«Естрадний спів»

Схвалено науково-методичною радою

ЗВО «Університет Короля Данила»

Протокол № 1 від « 25 » жовтня 2022 р.

Голова науково-методичної ради

Петро ОСТАФІЙЧУК

Розробник:

Курбанова Лідія, кандидат мистецтвознавства, завідувач кафедри естрадно-вокального мистецтва

Обговорено і схвалено на засіданні кафедри естрадно-вокального мистецтва
ЗВО «Університет Короля Данила» „30” серпня 2022 р., протокол № 2.

ВСТУП

Кваліфікаційна робота, як одна із форм атестації здобувачів бакалаврського рівня вищої освіти зі спеціальності 025 «Музичне мистецтво» галузі знань 02 «Культура та мистецтво» передбачена Стандартом вищої освіти, затвердженого та введеного в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 24.05.2019 р. № 727.

Кваліфікаційна робота повинна містити розв'язання складної спеціалізованої задачі або практичної проблеми в галузі музичного мистецтва, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Публічна демонстрація, що пов'язана з тим чи іншим видом виконання сольної програми, проводиться у формі концертного виступу.

Підготовка кваліфікаційної роботи (з сольного естрадного співу) – перевірка професійної готовності майбутніх естрадних співаків, що полягає у систематизації, узагальненні, закріпленні та розширенні теоретичних знань, їхнього ефективного використання для роботи над сольною концертною програмою, а також практичного застосування навичок при публічному виступі на сцені.

Кваліфікаційна робота передбачає як письмове оформлення аналізу концертної програми у вигляді пояснювальної записки обсягом 10-15 сторінок, так і практичний захист – публічне виконання концертної програми сольного (естрадного) співу з 5 музичних творів (естрадних пісень). Обсяг концертної програми становить 20 – 30 хвилин.

На відміну від атестаційного екзамену вона має творчий характер та вимагає від студентів демонстрації комплексу знань та спеціальних умінь:

1. Практичних навиків роботи над повноцінною концертною програмою – вміння здійснювати ідейно-тематичний аналіз концертних номерів, створювати сценічний образ на основі дієвого аналізу згідно творчого задуму,

готовності творити самостійно та в колективі, демонструвати засвоєння навиків роботи в синтетичній структурі естрадного мистецтва, аналізувати творчу роботу колег та самокритично оцінювати власну творчу працю.

2. Творчого розкриття та формування сценічного образу естрадного співака, у суголоссі з методикою роботи над постановкою голосу, манерою естрадного співу, різними естрадними засобами, в тому числі хореографією та сценографією;

3. Вияву естетичної складової естрадної майстерності: смаку, почуття міри, фантазії при роботі над вокальним твором, створенням образу у концерті на матеріалі відібраної виконавської програми.

4. Розуміння специфіки та методів роботи з вокально-естрадним матеріалом, колективом, знання гігієни та охорони голосу, технічних засобів та прийомів естрадного виконавства.

5. Прояву рівня оволодіння технікою естрадно-виконавської майстерності, елементами сценічної дії, розумінням структури драматургічного аналізу вокального твору, методиками роботи на сцені, пластичним рухом та елементами хореографії.

6. Прояву, за потреби, рівня оволодіння системою виражальних засобів (естрадно-виконавських, пластично-зображальних, звукових, сценічно-драматургічних, монтажно-композиційних) при виконанні кваліфікаційної роботи.

7. Вияву громадянської свідомості та позиції, національної гідності через вибраний музичний матеріал.

Форма публічного виступу (демонстрації сольної концертної програми) якнайкраще розкриває зміст освітнього процесу, демонструє опанування фахових компетенцій здобувачами, сприяє реалізації набутих ними програмних результатів навчання.

Програмні результати навчання випускника, які реалізуються при виконанні кваліфікаційної роботи:

ПРН1. Демонструвати артистизм, виконавську культуру та технічну майстерність володіння інструментом (голосом) на належному фаховому рівні під час виконавської (диригентської) діяльності.

ПРН 2. Володіти методами та навичками оркестрової та ансамблевої гри (ансамблевого / хорового співу), репетиційної роботи та концертних виступів.

ПРН 3. Демонструвати різні методики удосконалення виконавської діяльності.

ПРН 4. Аналізувати музичні твори з виокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту.

ПРН 5. Відтворювати драматургічну концепцію музичного твору, створювати його художню інтерпретацію.

ПРН 8. Демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій.

ПРН 9. Демонструвати володіння теоретичними та практичними основами інструментування, аранжування музики та композиції, вміння здійснювати переклад музичних творів для різних колективів (оркестру, ансамблю, хору).

ПРН10. Володіти базовими знаннями, практичними навичками організаційної та творчої роботи з ансамблевим колективом.

ПРН11. Застосовувати теоретичні знання та навички в редакторській / менеджерській / лекторській / звукорежисерській практичній діяльності.

ПРН12. Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.

ПРН15. Демонструвати музично-теоретичні, культурно-історичні знання з музичного мистецтва.

ПРН16. Виявляти розуміння фінансово-адміністративних принципів організації мистецьких заходів, закладів культури та музичної освіти.

ПРН17. Демонструвати аргументовані знання з особливостей музичних стилів різних епох.

Кваліфікаційна робота не повинна містити академічного плагіату, списування та фальсифікації.

Кваліфікаційна робота оприлюднюється до захисту на офіційному сайті або у репозитарії закладу вищої освіти.

ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Підготовка до виконання кваліфікаційної роботи має супроводжуватися написанням тексту пояснювальної записки (анотації), у якій дається коротка характеристика виконуваним творам (жанр, стиль, відомості про авторів музики і тексту, виконавців тощо). Обсяг пояснювальної записки (анотації) 10 – 15 сторінок включно зі списком використаних джерел та додатками (за потреби).

Структура анотації кваліфікаційної роботи

1. Титульний аркуш (Додаток А).
2. Індивідуальне завдання для виконання кваліфікаційної роботи (Додаток Б).
3. Зміст (Додаток В).
4. Перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів (*за необхідності*) (Додаток Д).
5. Вступ (Додаток Ж).
6. Основна частина.
7. Висновки.
8. Список використаних джерел (Додаток З).
9. Додатки (за необхідності).
10. Покликання на гугл-диск із збереженням на ньому електронного варіанту кваліфікаційної роботи.
11. Покликання на гугл-диск із апробацією матеріалів кваліфікаційної роботи (концертні номери визначених творів кваліфікаційної роботи).
12. Короткий звіт подібності (*результат перевірки кваліфікаційної роботи на ознаки академічного плагіату*).
13. Копії тез конференції/статті (*за наявності*).

14. Відгук керівника (Додаток К).

15. Рецензія (Додаток Л).

Рекомендований обсяг тексту анотації кваліфікаційної роботи для першого (бакалаврського) рівня становить **10-15** сторінок без додатків, але не менше зазначеного обсягу.

Кваліфікаційна робота має здійснюватись самостійно із дотриманням вимог академічної доброчесності, які передбачають посилання на авторів і джерела інформації у разі використання чужих ідей, розробок, дискурсу, цитат, творчих доробків (пісень, аранжувань тощо); надання достовірної (перевіреної) інформації про факти, результати досліджень і використані джерела.

Титульний аркуш (Додаток А)

Титульний аркуш *(входить до загального обсягу сторінок, але номер сторінки на ньому не ставиться)*, містить такі реквізити:

Найменування закладу вищої освіти, в якому виконано кваліфікаційну роботу;

1. Назву факультету та кафедри;
2. Прізвище, ім'я, по батькові автора;
3. Назву роботи;
4. Шифр і найменування спеціальності;
5. Кваліфікаційний рівень на який претендує студент;
6. Науковий ступінь / вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові наукового керівника;
7. Місто і рік.

ТЕХНІЧНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ АНОТАЦІЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Кваліфікаційна робота повинна бути оформлена у відповідності з вимогами державних стандартів та нормативних документів університету, зокрема, ДСТУ 3008:2015 та СОУ 207.01:2017.

Кваліфікаційна робота друкується за допомогою принтера на одному боці аркуша білого паперу формату А-4 (210x297 мм) через 1,5 міжрядкових інтервали до тридцяти рядків на сторінці, 14-м кеглем. Кваліфікаційна робота виконується лише державною (українською) мовою, з дотриманням наукового стилю і логічної послідовності, без орфографічних і синтаксичних помилок. Текст дипломної роботи слід друкувати дотримуючись таких розмірів берегів: **з лівого боку – 30 мм, з правого – не менше 10 мм, зверху – 20 мм, знизу – 20 мм.** Абзаци в тексті починаються відступом, рівним 1,25 см, що повинно бути однаковим впродовж усього тексту. Не дозволяється в останньому рядку абзацу розміщувати лише одне слово та уникати сторінок на яких розміщено чотири і менше рядків тексту. Якщо такий випадок має місце, то з метою його уникнення слід відповідним чином переформулювати текст абзацу.

Заголовки структурних частин кваліфікаційної роботи **«ЗМІСТ»**, **«ВСТУП»**, **«РОЗДІЛ»**, **«ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ»**, **«СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ»**, **«ДОДАТКИ»** (14 шрифт, напівжирний) пишуть великими літерами симетрично до тексту. Підрозділи нумерують у межах розділу, використовуючи номер розділу і порядковий номер підрозділу, між якими ставиться крапка: наприклад, «1.4» (четвертий підрозділ першого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок підрозділу.

Заголовки підрозділів – з абзацного відступу малими літерами (крім першої) напівжирним шрифтом. Переноси слів у заголовках не допускаються. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з 2-х або більше речень, їх відділяють крапкою. Відстань між заголовком та текстом – 2 інтервали. Розділ слід починати з нового аркуша (сторінки). Підрозділи починають з відступом від попереднього тексту на 1 інтервал на тій самій сторінці. Всі сторінки роботи повинні бути пронумеровані арабськими цифрами без знаку № в правому верхньому куті. Першою сторінкою кваліфікаційної роботи є титульний лист, який включають до загальної нумерації сторінок. На ньому номер сторінки не ставлять.

Індивідуальне завдання для виконання

кваліфікаційної роботи (Додаток Б)

Індивідуальне завдання (*не нумерується і не входить до загального обсягу сторінок*). Під час оформлення кваліфікаційної роботи заповнене індивідуальне завдання розміщується після титульної сторінки. Керівник кваліфікаційної роботи формулює та видає студенту завдання на кваліфікаційну роботу в якому вказується:

1. Тема кваліфікаційної роботи;
2. Відомості про наукового керівника;
3. Термін подання студентом роботи;
4. Приблизний зміст анотації за темою кваліфікаційної роботи.

Студент складає календарний графік виконання кваліфікаційної роботи та узгоджує його з керівником роботи. У завданні вказуються дати видачі завдання та закінчення роботи. Завдання на кваліфікаційну роботу підписують студент та керівник роботи та затверджує завідувач кафедру.

Зміст (Додаток В)

Зміст (*не нумерується, входить до загального обсягу сторінок*). Подається на початку роботи і містить найменування та номери початкових сторінок розділів, підрозділів, параграфів, вступу і висновків, списку використаних джерел та додатків. Назви розділів і підрозділів повинні бути стислими і зрозумілими, літературно грамотними, тісно пов'язаними з назвою роботи, але не повторювати її. Заголовки змісту повинні точно відповідати заголовкам у тексті кваліфікаційної роботи.

Перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів

(за наявності, Додаток Д)

Якщо в кваліфікаційній роботі вжита специфічна термінологія, а також використано маловідомі скорочення, нові символи, позначення і таке інше, то їх перелік повинен бути поданий у вигляді окремого списку, який розміщують перед вступом. Перелік треба друкувати двома колонками (не обмежуючи їх

рамками таблиці), в яких зліва за абеткою наводять, наприклад, скорочення, справа – їх детальну розшифровку.

Вступ (Додаток Ж)

Вступ (*нумерація сторінок ставиться, обсяг 2-3 сторінки*). Розкривається ступінь і стан наукової проблеми та її значущість і вихідні дані для дослідження обраної проблеми. У вступі подають загальну характеристику кваліфікаційної роботи у такій послідовності:

Актуальність теми. (*обсяг до 0,5 сторінки*). Обґрунтовується наукова та суспільна актуальність дослідження для розвитку відповідної галузі науки. Зміст актуальності розкривається кількома реченнями, в яких розкривається сутність проблеми чи наукового пізнання. (*Актуальність теми - це відповідь на запитання: «Чому дану проблему потрібно в даний час вивчати?»*).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У роботі необхідно зазначити авторів та їх наукового внеску, на які спирається автор у кваліфікаційній роботі. (*Наприклад: «Інформаційною базою послужили наукові праці (вказується праця та ініціали вчених)*)

Мета і завдання дослідження. Мета тісно пов'язана з назвою роботи й повинна вказувати на те, що саме вирішується в роботі. Мета розкривається переліком завдань, які вирішуються у кваліфікаційній роботі. Кількість завдань не повинна перевищувати 3-5 пунктів (*для кожного підрозділу по 1-2 пункти завдань*). Для формулювання завдань можна використовувати такі звороти: визначити, розкрити, з'ясувати, виявити, проаналізувати, оцінити стан та характер розвитку/ характер функціонування/ступінь ефективності чогось наявного, що досліджується, запропонувати проект, запропонувати шляхи вирішення проблеми тощо.

Об'єкт дослідження. Процес або явище, що породжує проблемну ситуацію й обране для вивчення. Формулювання об'єкту можна розпочинати фразою: «Об'єктом дослідження є...»

Предмет дослідження. Визначається в межах об'єкту і розкриває його сутнісні характеристики, специфічні умови розвитку. Доцільно пам'ятати, що

об'єкт це загальне, а предмет – часткове. Саме предмет визначає тему дослідження.

Методи дослідження. Подається перелік методів і принципів, використаних для вирішених в роботі завдань. Методи перераховують коротко і конкретно у відповідності до того, що саме досліджувалося тим чи іншим методом.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів. Подаються відомості про теоретичне та практичне застосування отриманих результатів або рекомендації з їх використання.

Апробація результатів дослідження. Вказуються відомості про міжнародні, всеукраїнські чи регіональні конкурси, фестивалі або конференції, круглі столи, симпозіуми, на яких апробовано окремі музичні твори (виконані пісні) чи оприлюднено результати дослідження та кількість статей у матеріалах і тезах конференцій, авторських свідоцтвах, патентах, в яких розкриваються результати роботи. *(за наявності)*

Структура роботи. Зазначаються структурні частини дослідження. Наводиться загальний обсяг сторінок основної частини *(від першої сторінки до закінчення висновків)*, кількість таблиць, рисунків, додатків та список використаних джерел, що містить *(вказати кількість)* позицій.

Основна частина

Основна частина кваліфікаційної роботи (анотації) складається з розділу та підрозділів. Кожен із підрозділів – це характеристика зазначеного в індивідуальному завданні виконуваного музичного твору (пісні). Розділ починається з нової сторінки, підрозділи друкуються послідовно. У кінці кожного підрозділу формулюють короткі висновки із стислим викладенням наведених у розділі наукових і практичних результатів. Розподіл матеріалу кваліфікаційної роботи по підрозділах основної частини роботи має бути приблизно рівномірним за обсягом.

Загальний обсяг розділу 10 сторінок від обсягу усієї роботи.

У кожному підрозділі повинна бути завершеність змісту, головна ідея, а також тези, підтвержені посиланнями на факти, джерельну базу, думки різних авторів, результати аналітичних даних та практичного досвіду тощо. Думки мають бути пов'язані між собою логічно, увесь текст має бути підпорядкований одній головній ідеї.

Загальний обсяг висновків після кожного із підрозділів – до 0,5 сторінки.

Висновки

Логічним завершенням кваліфікаційної роботи є висновки. Головна їх мета – підсумки проведеної роботи. Дуже важливо, щоб вони відповідали поставленим завданням. Висновки мають містити відповіді на всі питання, які поставлені у меті та завданнях дослідження. Кожному з поставлених у вступі завдань відповідає не менше одного висновку. Варто, також, наголосити на особистих результатах, обґрунтувати їх достовірність і викласти рекомендації стосовно їх застосування.

Кожний пункт висновків можна розпочинати твердженнями: «встановлено, виявлено, досліджено...»

Загальний обсяг висновків не повинен перевищувати 2 сторінки.

Список використаних джерел (Додаток 3)

Список використаних джерел слід розміщувати в алфавітному порядку прізвища першого автора або заголовків або в порядку появи посилань у тексті роботи. Посилання на використане джерело подається у квадратних дужках з вказівкою на порядковий номер джерела та сторінку (наприклад, [3, с. 25]). Бібліографічний опис роблять мовою документа. Список використаних джерел має становити не менше 15 та не більше 30 найменувань для кваліфікаційної роботи. При цьому кожне з найменувань повинно чітко бути використаним автором в роботі та вказане в посиланнях, а не просто вписане в список для форми.

Додатки

До додатків за необхідністю доцільно включати допоміжний матеріал: таблиці, анкети опитувань чи інших емпіричних досліджень, протоколи й акти

випробувань, графічний матеріал, зображення, таблиці тощо, якщо він займає більше половини сторінки тексту роботи.

Короткий звіт подібності

Короткий звіт подібності (*не нумерується, не входить до загального обсягу сторінок, є останньою сторінкою роботи*). Кваліфікаційна робота проходить перевірку на наявність ознак академічного плагіату на кафедрі. Процедура підготовки кваліфікаційної роботи та терміни її представлення для перевірки на рівень академічного плагіату визначаються та доводяться до здобувача науковим керівником.

ПІДГОТОВЧА РОБОТА ДО ПУБЛІЧНОГО ЗАХИСТУ (КОНЦЕРТНОГО ВИСТУПУ) КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Кваліфікаційна роботи (естрадний вокальний спів) складається з двох взаємодоповнювальних частин – підготовчої роботи до концертного виступу та роботи над впровадженням творчого задуму вокально-естрадного номеру, що покликані продемонструвати набуття майбутніми фахівцями естрадного співу визначених програмних результатів навчання. Фактично, це квінтесенція усіх набутих за час навчання умінь і навичок, що відбувається у формі творчого публічного виступу на сцені.

Випускники спеціальності повинні сольо продемонструвати п'ять різнохарактерних та різностильових естрадних вокальних пісень (як під фонограму, так і під інструментальний супровід чи a cappella), або ж підготувати спільну естрадну композицію (мюзикл).

Підбір репертуару відповідно до вокально-виконавських характеристик здобувача. Ідейно-тематичний аналіз творів з урахуванням соціально-громадянської позиції. Актуальність репертуару сучасним вимогам естрадного співу.

Пошук сценічного задуму для виконання естрадних пісень. Образ як, ніби-то, чуттєва форма філософської сутності естрадного номеру. Архітектоніка концертного виступу.

Формування вокальної майстерності естрадного співака: усунення недоліків співацького мовлення та психологічних перепон. Психофізіологічні тренінги. Робота з концертмейстером чи оркестрантами, вокально-ансамблевим супроводом (бек-вокалістами) за потреби: репетиційний процес.

Застосування музично-технічних засобів у вокальній підготовці: робота над звукозаписом та фонограмою (студійна робота). Робота з мікрофонами різних типів і видів для вирівнювання вокальної інтонації та тембрального звучання (за потреби).

РОБОТА НАД ВПРОВАДЖЕННЯМ ТВОРЧОГО ЗАДУМУ ВОКАЛЬНО-ЕСТРАДНОГО НОМЕРУ

Режисура концертних номерів. Створення сценічного амплуа виконавця. Робота над артистизмом та харизмою. Хореографія та сценічна пластика естрадного виконавця. Підбір костюмів та реквізиту. Робота із засобами масової комунікації: продакшн та постпродакшн.

Застосування допоміжних компонентів для створення образу. Репетиції за необхідності з бек-вокалістами, танцівниками. Пошук костюма та його відповідність до стилю, що відображається у концертному номері, до характеру пісні, до творчого задуму. Робота з реквізитом (за потреби).

«Чорнові прогони» концертних номерів (вивчення сцени та залу) із застосуванням світла, музики. Пристосування до звучання музики, силі її звуку, підбір освітлення. Генеральна репетиція. Творче надбання репетиційного періоду. Контрольна перевірка життєвості сценічного образу естрадного співака, його характеру, психофізичної дії, відповідності творчому задуму. Пристосування до всіх головних і другорядних компонентів концертного виступу.

Публічний виступ (сольний естрадний спів). Невебральне (або вербальне в залежності від рішення сценічного задуму) спілкування з глядацькою аудиторією. Робота «на камеру». Зв'язок з глядачем. Спонування глядача проїнятися атмосферою естрадних номерів. Відчуття атмосфери залу. Самоконтроль для подальшого вдосконалення роботи над естрадними концертними номерами.

ЗАХИСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Попередній захист

Кожний здобувач зобов'язаний пройти попередній захист. Попередній захист проводиться на кафедрі за 3 тижні до основного захисту. Ступінь готовності кваліфікаційної роботи до попереднього захисту – 100%. Допускаються тільки технічні недоліки в оформленні роботи.

Попередній захист кваліфікаційної роботи бакалавра проводиться на розширеному засіданні кафедри. Потім здобувачу можуть бути поставлені питання за змістом роботи і доповіді. На попередньому захисті виявляються недоліки в роботі, вказуються шляхи їх усунення тощо.

Оформлену і зброшуровану в картонне переплетення кваліфікаційну роботу здобувач зобов'язаний представити на кафедру в установлений термін, але не пізніше ніж за 10 днів до захисту. Завершена кваліфікаційна робота представляється на розгляд науковому керівникові для написання ним відгуку.

Відгук наукового керівника (Додаток К)

На завершену кваліфікаційну роботу керівник дає відгук, який є характеристикою професійних якостей здобувача освіти. Текст відгуку має бути написаний за таким орієнтовним планом:

- ✓ Актуальність теми;
- ✓ Відповідність роботи виданому завданню;
- ✓ Рівень розкриття плану роботи;

- ✓ Логічність, послідовність, аргументованість, літературна грамотність викладення матеріалу;
- ✓ Короткий критичний огляд змісту окремих частин кваліфікаційної роботи з виділенням найбільш важливих і значущих місць, у яких проявилася самостійність студента, його рівень теоретичної та практичної підготовки, ерудиція, мислення, знання тощо;
- ✓ Ступінь теоретичного та практичного значення роботи;
- ✓ Значущість висновків і практичних рекомендацій студента, основних результатів дослідження;
- ✓ Повнота та якість розробки теми; недоліки, допущені студентом у роботі;
- ✓ Висновок про те, якою мірою праця відповідає стандартом вищої освіти та вимогам, що ставляться перед кваліфікаційною бакалаврською роботою;
- ✓ Наводиться оцінка роботи (за чотирибальною шкалою – «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»);
- ✓ Прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання наукового керівника, підпис, дата;

Примітка. Якщо відгук керівника негативний, кваліфікаційна робота може бути знята з плану захисту.

Відгук рецензента (Додаток 3)

Рецензія – це характеристика якості виконаної студентом кваліфікаційної роботи, яку надає спеціаліст-практик відповідної кваліфікації чи науково-педагогічний працівник з науковим ступенем чи вченим званням, що відповідають спеціальності в межах якої проводиться дослідження. Зовнішніми рецензентами можуть бути провідні спеціалісти, які працюють у мистецьких установах за фахом, викладачі інших кафедр чи вищих навчальних закладів тощо, які володіють необхідними знаннями та досвідом роботи за тематикою кваліфікаційної роботи.

Рецензія складається у довільній формі та може висвітлювати ті ж питання, що й відгук керівника. Але, на відміну від керівника, рецензент

оцінює тільки якість дипломної роботи, не торкаючись професійних якостей студента.

У рецензії повинні зазначатись:

- ✓ Відповідність кваліфікаційної роботи затвердженій темі та завданню;
- ✓ Актуальність теми, реальність роботи, глибина обґрунтування прийнятих рішень, ступінь використання у роботі сучасних досягнень науки і техніки, оригінальність прийнятих рішень та отриманих результатів, правильність проведених розрахунків;
- ✓ Наявність у роботі особистих пропозицій і рекомендацій, їх новизна, перспективність, практична цінність; достовірність результатів і обґрунтованість висновків;
- ✓ Стиль викладу та оформлення роботи;
- ✓ Можливість впровадження результатів роботи;
- ✓ Виявлені недоліки.

Рецензент оцінює кваліфікаційну роботу за чотирибальною шкалою. Розмір рецензії не лімітується, проте варто уникати загальних фраз.

Захист випускних кваліфікаційних робіт

Захист кваліфікаційної роботи проводиться на відкритому засіданні Екзаменаційної комісії за участю членів комісії при обов'язковій присутності Голови комісії. Присутність наукового керівника на захисті кваліфікаційної роботи є бажаною, але не обов'язковою.

Захист проходить у наступній послідовності:

1. Інформація завідуючого кафедрою про виконання випускником навчального плану;
2. Доповідь та презентація здобувача тривалістю до 10 хвилин.
3. Відповіді на питання членів Екзаменаційної комісії, присутніх на захисті.
4. Оголошення відгуку і рецензій.
5. Відповіді здобувача на зауваження керівника і рецензента.
6. Заключне слово студента.

Доповідь до бакалаврської кваліфікаційної роботи

Доповідь структурно складається з трьох частин:

1. Вступ – 2-3 хвилини (короткий зміст вступу в роботу – обґрунтування вибору теми, мета, задачі, методика дослідження і тощо);
2. Інформація про виконану роботу – 3-4 хвилини (послідовно за розділами основної частини, – що автором самостійно здійснено, проаналізовано, розраховано тощо);
3. Повний виклад результатів дослідження, що складають предмет захисту – 3-4 хвилини (висновки, тобто зміст висновку роботи)

На захист кваліфікаційної роботи здобувач готує коротку доповідь-пояснення про підготовлену кваліфікаційну роботу, згідно з виконаною анотацією, тривалістю до 10 хвилин, що обов'язково узгоджується з науковим керівником.

Доповідь рекомендується починати зі звертання: «Вельмишановний пане голово! Шановні члени Екзаменаційної комісії! Панове!...» Далі студент коротко обґрунтовує актуальність теми дослідження. У виступі слід також показати елементи новизни у теоретичних положеннях та в практичних рекомендаціях, з якими труднощами довелося зіткнутися в процесі підготовки, які положення не знайшли підтвердження. Особливу увагу необхідно приділити результатам, отриманим особисто автором. У прикінцевій частині доповіді викладаються основні результати та висновки роботи, їх реалізація, можливі шляхи подальшого використання. У заключному слові студенту доцільно висловити вдячність науковому керівнику за допомогу у написанні роботи, позитивний відгук і рецензентам за об'єктивну оцінку основних положень роботи. А також подякувати членам Екзаменаційної комісії, присутнім за увагу, цікаві і обґрунтовані запитання, участь у обговоренні роботи.

Здобувач зобов'язаний відповісти на запитання голови, членів Екзаменаційної комісії та присутніх на захисті. Хід захисту фіксується в протоколі ДЕК. Оцінка обговорюється на закритому засіданні Екзаменаційної

комісії та оголошується головою Екзаменаційної комісії на відкритому засіданні в присутності членів Екзаменаційної комісії та студентів.

Публічний захист кваліфікаційної роботи (концертний виступ)

Концертний виступ зазвичай не повинен перевищувати 20-30 хв. співу. Кожен із представлених музичних творів (пісень) має бути різнохарактерним, різнотематичним та представляти різні стилі та напрями естрадного вокального мистецтва.

Екзаменаційна комісія може обирати на власний розсуд окремі твори для прослуховування концертної програми кваліфікаційної роботи, або ж прослухати усю підготовлену концертну програму.

Здобувач може користуватись у виконанні концертної програми кваліфікаційної роботи допомогою концертмейстера (-рів), хореографічного колективу, інструментального колективу, бек-вокалістів тощо (за потреби).

ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

При оцінюванні кваліфікаційної роботи Екзаменаційна комісія бере до уваги такі чинники:

- ✓ Якість кваліфікаційної роботи в цілому – її творчий характер, уміння автора аналізувати теоретичний матеріал, аргументованість позиції автора та його висновків, наявність власних творчих інтерпретацій, нестандартних підходів та елементів новизни, рівень представленого на захист анотаційного матеріалу;
- ✓ Якість оформлення теоретичної частини кваліфікаційної роботи (анотації) – структура й логічність побудови, коректність викладу матеріалу, грамотність, правильність цитування, використання літературних та інформаційних джерел, дотримання вимог щодо оформлення списку використаних джерел, додатків тощо;
- ✓ Якість сценографії та хореографії виконання концертної програми;
- ✓ Рівень доповіді здобувача освіти (побудова доповіді, чіткість у формулюванні актуальності, мети й завдань роботи, логічне, чітке пояснення наукового матеріалу, уміння зробити правильні висновки, культура мовлення, відповіді на питання, уміння зосередитися в процесі встановленого на захист часу);
- ✓ Відгук керівника та рецензія: оцінка наукового рівня дослідження, якість роботи здобувача освіти;

Якість виконання та успішність захисту кваліфікаційної роботи оцінюються за наступною схемою:

Оформлення роботи	Захист роботи	Зміст роботи	Сума
10 балів	60 балів	30 балів	100

Кожний блок оцінюється окремо і підсумовується для виведення підсумкової оцінки. Критерії оцінювання кожного окремого блоку визначаються на основі критеріїв оцінювання знань при виконанні та захисті кваліфікаційної роботи за розподілом:

	1.Текст кваліфікаційної роботи	40 балів
1.1	<i>Загальні вимоги до оформлення тексту роботи:</i>	10 балів
1.1.1	Наявність та чіткість формування мети і завдання роботи, обґрунтованість актуальності теми, формулювання наукової новизни одержаних результатів та їх наукове та практичне значення, використання відповідних методів дослідження. Наявність апробації результатів роботи. Обґрунтованість і достовірність теоретичних положень, висновків і рекомендацій, відповідність висновків змісту кваліфікаційної роботи.	2
1.1.2	Відповідність логічної побудови роботи назві теми, а також поставленим цілям і завданням, пропорційність структури роботи	2
1.1.3	Правильність оформлення списку літератури (порядок розміщення, повнота, сучасність, відсутність помилок)	2
1.1.4	Наявність, якість ілюстративних матеріалів (рисуноків, схем, діаграм, графіків, таблиць) у тексті роботи та відповідність їх оформлення встановленим критеріям (вимогам), додатків.	2
1.1.5	Правильність оформлення кваліфікаційної роботи (нумерація сторінок, оформлення титульного аркуша, дотримання вимог до розміру полів, шрифту, міжрядкового інтервалу та інше), відсутність редакційних помилок	2
1.2	<i>Вимоги до змісту кваліфікаційної роботи:</i>	30 балів
1.2.1	Якість і глибина теоретико-методологічного аналізу проблеми. Наявність та якість критичного огляду	5 балів

	літературних джерел. Етика цитування (наявність посилань на літературні джерела). Самостійність суджень і викладу матеріалу (наявність формулювання власної думки студента – автора кваліфікаційної роботи)	
1.2.2	Наявність, системність і глибина особистого аналізу сучасних статистичних показників, інформативних джерел з використанням відповідних методів дослідження наявність і переконливість узагальнень і висновків з аналізу, виявлення проблем і недоліків досліджуваної тематики.	20 балів
1.2.3	Наявність аналізу зарубіжного досвіду та його використання при розробці пропозицій	5 балів
	2. Захист кваліфікаційної роботи (доповідь)	60 балів
2.1.	Володіння культурою презентації (вільне володіння текстом доповіді, наявність в структурі доповіді всіх належних елементів: вітання, представлення, обґрунтування актуальності, наукової новизни, мети та завдань кваліфікаційної роботи, методичку проведення досліджень, практичного значення отриманих результатів, викладення особисто розроблених науково обґрунтованих теоретичних, проблемних, аналітичних та рекомендаційних аспектів роботи, посилання на роздатковий матеріал (мультимедійне зображення))	10
2.2.	Виконання концертної програми*.	40
2.3.	Повнота і ґрунтовність відповідей на запитання членів ЕК, на зауваження і пропозиції, що містяться у рецензії та відзиві наукового керівника, здатність аргументовано захищати свої пропозиції, думки, погляди, спрямовані на розв'язання наукової проблеми.	10

Загальна підсумкова оцінка при захисті кваліфікаційної роботи складається з суми балів, отриманих за якість виконання кваліфікаційної роботи та кількості балів, отриманих при захисті.

До відомості захисту в ЕК заносяться сумарні результати в балах, отримані при попередньому ознайомленні та при захисті кваліфікаційної роботи за стобальною шкалою з наступним переведенням балів до національної шкали та шкали ECTS, яке здійснюється в такому порядку:

* Виконання концертної програми слід оцінювати за такими критеріями:

- розкриття художньо-образного змісту музичних творів;
- самостійність інтерпретації та ступінь її відповідності до жанрово-стильових особливостей обраних творів;
- технічна майстерність виконання програми;
- емоційність виконання програми.

Відповідно до викладених критеріїв розроблені наступні показники для визначення оцінки.

Шкала оцінювання за ЕКТС

Шкала в балах	Національна шкала	Шкала ЕКТС
90-100 балів	5 «відмінно»	A
80-89 балів	4 «дуже добре»	B
76-79 балів	4 «добре»	C
68-75 бали	3 «задовільно»	D
60-67 бали	3 «достатньо»	E
35-59 бали	2 «незадовільно»	F
1-34 бали	2 «неприйнятно»	FX

Оцінка «відмінно»: Здобувач володіє практичними вміннями і навичками на високому вокально-виконавському рівні; комплексом спеціальних знань та вмінь, застосування яких при виконанні кваліфікаційної роботи (естрадний вокальний спів) здійснюється на основі самостійного

цілеутворення, побудови власних алгоритмів діяльності. Здобувач спроможний самостійно формулювати нові виконавські уміння відповідно до задачі кваліфікаційної роботи (естрадний вокальний спів), розв'язувати нестандартні виконавські завдання. Виконання концертної програми відповідає наступним критеріям:

- повне розкриття художньо-образного змісту музичних творів;
- повна відповідність інтерпретації жанрово-стильовим особливостям обраних творів;
- високий рівень технічної досконалості виконання програми;
- яскрава емоційність виконання програми.

Оцінка «дуже добре»: У процесі практичного застосування компендіуму мистецтвознавчих знань при виконанні кваліфікаційної роботи (естрадний вокальний спів) здобувач спроможний самостійно вибрати необхідний елемент практичних умінь. Застосування знань і вмінь здійснюється як у стандартних ситуаціях, так і при незначних варіаціях умов на основі використання загальних рекомендацій. Відбувається перенесення сформованих творчих умінь і навичок, або їх комплексів, на розв'язання незнайомих виконавських задач, продукт творчої діяльності оцінюється як професійно- значущий. Виконання концертної програми відповідає наступним критеріям:

- переконливе розкриття художньо-образного змісту музичних творів;
- відповідність інтерпретації жанрово-стильовим особливостям обраних творів;
- достатній рівень технічної досконалості виконання програми;
- переконлива емоційність виконання програми.

Оцінка «добре»: Здобувач усвідомлює зв'язок між компонентами теорії та практики вокально-естрадного мистецтва, може усвідомлено застосовувати набуті знання та навички, демонстрація концертного продукту – кваліфікаційної роботи (естрадний вокальний спів) відбувається при реалізації функції сценічного виконання, керування виконавською діяльністю, у ході

власної художньо-творчої діяльності. Виконання концертної програми відповідає наступним критеріям:

розкриття художньо-образного змісту музичних творів;

- відповідність інтерпретації жанрово-стильовим особливостям обраних творів;
- достатній рівень технічної досконалості виконання програми;
- переконлива емоційність виконання програми.

Оцінка «задовільно»: Студент усвідомлює цілі, зміст, методи і прийоми, організаційні форми та засоби вокально-естрадного мистецтва на підвищеному рівні, може проілюструвати власними прикладами особливості реалізації творчого задуму в кваліфікаційній роботі (естрадний вокальний спів), частково усвідомлює специфіку творчих завдань. Однак самостійне розв'язування творчих завдань є ситуативно-евристичним, домінують мотиви обов'язку. Використання засобів саморозвитку та самосвідомості відбувається не цілком усвідомлено. Виконання концертної програми відповідає наступним критеріям:

- розкриття художньо-образного змісту музичних творів в основному;
- недостатня відповідність інтерпретації жанрово-стильовим особливостям обраних творів;
- наявність окремих технічних похибок виконання програми;
- недостатня емоційність виконання програми.

Оцінка «достатньо»: Студент може відтворити особливості реалізації основних змістових ліній виконання кваліфікаційної роботи (естрадний вокальний спів), частково усвідомлює зміст професійних прийомів, має уявлення про специфіку творчих завдань. Практичні дії при розв'язуванні сценічних завдань не цілком усвідомлюються, здійснюються частково правильно. Виконання концертної програми відповідає наступним критеріям:

- розкриття художньо-образного змісту музичних творів в основному;
- недостатня відповідність інтерпретації жанрово-стильовим особливостям обраних творів;

- наявність великої кількості технічних похибок виконання програми;
- недостатня емоційність виконання програми.

Оцінка «незадовільно»: Студент володіє практичними вміннями й навичками на елементарному рівні, має уявлення про змістові лінії, цілі, методи і прийоми, організаційні форми і засоби реалізації виконавського задуму кваліфікаційної роботи (естрадний вокальний спів), специфіку творчих методів, може їх застосувати. Виконання окремих творчих дій відбувається не усвідомлено, однак переважно правильно, творча активність мотивується ситуативно-прагматичним інтересом. Виконання концертної програми відповідає наступним критеріям:

- недостатнє розкриття художньо-образного змісту музичних творів;
- невідповідність інтерпретації жанрово-стильовим особливостям обраних творів;
- недостатня технічна вправність виконання програми;
- відсутність емоційності під час виконання програми.

Оцінка «неприйнятно»: Виконання окремих творчих дій відбувається здобувачем не усвідомлено, у більшості випадків неправильно, творча активність проявляється лише у ситуаціях зовнішнього примусу. Концертна програма не відповідає жодним критеріям виконання, або ж відсутня узагалі.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основна:

1. Антонюк В. Г. Вокальна педагогіка (сольний спів) : підручник. Київ : ВПОЛ, 2007. 174 с.
2. Антонюк В. Постановка голосу. Київ: Укр. Ідея, 2000. 66 с.
3. Біль Р. Виховання акторської харизми: методичний посібник. Вінниця: Нова Книга, 2013. 232 с.
4. Вокальне мистецтво: Історія. Сучасність. Перспективи : збірник статей / ред-упор. Ганна Карась. Івано-Франківськ: Фоліант, 2015. 208 с.
5. Дрожжина Н. В. Гігієна голосу естрадного співака : метод. розроб. для вищих навч. закл. культури і мистецтв III–IV рівнів акредит. зі спец. «Музичне мистецтво» спеціалізації «Музичне мистецтво естради» за фахом

- «Естрадно-джазовий спів» / Харків. нац. ун-т. мистецтв ім. І. П. Котляревського. Харків, 2017. 40 с.
6. Дрожжина Н. В. Теоретико-методичні засади естрадно-джазового співу : навч.-метод. посіб. для студентів та викладачів вищих навч. закл. культури та мистецтв III–IV рівнів акред. Харків : Майдан. 2010. 142 с.
  7. Євтушенко О. Обличчя музики: творчі портрети українських зірок. Київ, 2008. 175 с.
  8. Зайцев В. П. Режисура естрадних та масових видовищ : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл. культури і мистецтв] / В. П. Зайцев. 2-ге вид. Київ : Дакор, 2006. 251 с.
  9. Кукуруза Н. В. Робота над естрадним номером: Розмовний жанр. Методичні рекомендації для самостійної роботи студентів , Івано-Франківськ, 2015. 56 с.
  10. Мадішева Т. П. Співак і мова: культура співу мовного оригіналу: теорія та практика : навч. посіб. для студ. вокал. ф-тів ВНЗ культури і мистецтв України. Харків: Штріх, 2002. 160 с.
  11. Мадішева Т. П. Про співвідношення мовної та музичної інтонації у вокальному виконавстві (до питання виконання іншомовної вокальної музики) : дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.02 / Мадішева Таїса Петрівна ; Київ. консерваторія ім. П. І. Чайковського. Київ, 1994. 143 с.
  12. Обух Л. В. Психотехніка співу як сучасний напрям вокальної педагогіки. *Наукові записки* : Вісник ЦДПУ ім. В. Винниченка. Серія Педагогічні науки. Вип. 195. Кропивницький, 2021. С. 106–110.
  13. Олендарьов В. М. До питання про театральність пісенної естради / В. М. Олендарьов // Українське музикознавство : зб. наук. ст. Київ : Муз. Україна, 2002. Вип. 31. С. 103–116.
  14. Откидач В. М. Естрадний спів і шоу-бізнес. Вінниця: Нова Книга, 2013. 368 с.
  15. Попелюк М. В. Гігієнічні вимоги та важливість дотримання їх співаками: методичні рекомендації для студентів-вокалістів мистецьких навч. закл. III–IV рівня акредитації. Коломия: Вік, 2015. 48 с.
  16. Прокопенко Т. Дикція. Харків: ХДАК, 2006. 120 с.
  17. Самая Т. В. Естетичні проблеми саунду у естрадному вокальному виконавстві. Київ, 2007. 63с.
  18. Фоломєєва Н.А. Значення кавер-версій в контексті виконавської інтерпретації сучасних вокальних творів у процесі фахової підготовки студентів у класі естрадного вокалу. *Наукові записки* / Ред. кол.: В.Ф. Черкасов, В.В. Радул, Н.С. Савченко та ін. Випуск 169. Серія: Педагогічні науки. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2018. С. 160-163.

19. Фоломєєва Н.А. Особливості окремих вокальних прийомів у класі естрадного вокалу у процесі фахової підготовки у ННІ культури і мистецтв. Актуальні проблеми розвитку освіти і науки в умовах глобалізації. Матеріали ІІ всеукраїнської наукової конференції (28-29 24 жовтня 2016 р., м. Дніпро). Частина І. / Наук. ред. О.Ю. Висоцький. – Дніпро: Роял Принт. С.111-113.
20. Хім'як В.А. Акторська майстерність: тренінг: навчально-методичний посібник. Тернопіль: ТЗОВ «Тернограф», 2014. 96 с.

Додаткова (репертуарні збірки):

1. Гнатишак Г. Пролісковий дощ. Коломия: «Вік», 1995. 62 с.
2. Гумінілович С. «Ні, я забудь тебе не зміг» : зб. вокальних творів, присвячена 95-річчю від дня народження композитора : навч. посібн. / упор., автор вст. статті Ганна Карась. Івано-Франківськ: В-во Прикарпатського нац. у-ту ім. Василя Стефаника, 2011. 72 с.
3. Долчук Р. О. «Горить моє серце»: вокально-хорові твори / упор. Лідія Шегда. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2018. 80 с.
4. «Зелені човни»: вокальні ансамблі на слова Степана Пушика: навч. посібник / упор., метод. поради, коментарі та вступна стаття Ганна Карась. Івано-Франківськ: Прикарп. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2015. 96 с.
5. Кващук В. Пісенний водограй. Пісні для дітей та молоді. Тернопіль: Підручники і посібники, 2003. 112 с.
6. Куркова З. В. Співає вокальний ансамбль «Мальви»: репертуарний збірник. Вінниця: ВМГО «Розвиток», 2007. 84 с.
7. Лещинська Н. М. Пісенний світ мого життя. Збірка пісень. Кам'янець-Подільський: Видавець ПП Зволейко Д. Г., 2012. 84 с.
8. Навоєва І. Л. Пломінь буття: збірка пісень для голосу в супроводі фортепіано. Житомир: «Полісся», 2015. 108 с.
9. Обух Л. В. Лелеча доля: збірник музичних творів з репертуару вокального колективу «Ладо»: навчальний посібник з вокально-хорових дисциплін / вст. слово та ред. Г. Карась. Івано-Франківськ: «Фоліант», 2020. 136 с.
10. Ой дай, Боже: колядки і щедрівки / зібрав та упорядкував Андрій Благодир. Вінниця: Нова Книга, 2012. 68 с.
11. Ой ти, місяцю... Співає вокальний ансамбль / Упор. Островський В. М. Тернопіль: Навчальна Книга-Богдан, 2004. 60 с.
12. Павлюк М. Сповідь душі. Івано-Франківськ: «Місто-НВ», 2005. 64 с.
13. Піров І. Співаю рідному краю: навч.-метод посібник для учнів загальноосвітніх шкіл та шкіл мистецтв, студентів педагогічних закладів, викладачів музики. Ужгород: Вид-ва «Карпати», 2003. 202 с., іл.

14. Пісні Романа Купчинського «Ми йдемо в бій» / упор. І. Соневицький. Львів: ЗУКЦ, 2012. 140 с.
15. Прохорова Л. В. Українська естрадна вокальна школа. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів культури і мистецтв III-IV рівнів акредитації. Видання друге. Вінниця: Нова книга, 2006. 384 с.
16. Равлюк Л. Р. Веселчині фарби: зб. пісень для учнів молодших класів. Чернівці: Технодрук, 2005. 48 с.
17. «Ти танго заспівай мені...»: Пісні Богдана Весоловського : вибрані тексти і ноти / упор. М. Гримич, І. Осташ. Київ: Дуліби, 2015. 105 с.; 2 аудіодиски.
18. Ткачівський Я. В. Хміль солов'їних ночей: пісні та романси. Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2010. 52 с.
19. Ткачук С. Кіт Васюнько: збірка пісень для дітей. Снятин: «Прут Принт», 1998. 32 с.
20. «Треба йти до осені»: збірка пісень та солоспівів на слова Степана Пушика: навч. посіб. / упор., метод. поради та вст. стаття Ганни Карась. Івано-Франківськ: Прикарп. нац. ун-т ім. Василя Стефаника, 2015. 124 с.
21. Хрестоматія для сольного співу. У трьох частинах. Київ. Музична Україна, 2006. 399 с.

Інтернет ресурси:

1. Види сцен. URL: <https://theatre.love/blog/vidi-teatralnih-scen/> -
2. Види сцен. URL: https://studopedia.ru/19_298294_rIznovidi-stseni-pri-rozrobtsI-shou-program.html
3. Види сцен. URL: <https://soundworks.com.ua/article/kakie-byvayut-stseny-i-ih-parametry-stsena-superlift-stsena-layher/>
4. Вокальне мистецтво: Посібник. URL: http://posibnyky.vntu.edu.ua/Pr_cult/content/roz14.html
5. Вокальне слово і дикція URL: http://zorepad.at.ua/publ/vokalne_slovo_i_dikcija/1-1-0-2
6. Голос і мікрофон: як гарно звучати в ефірі – BBC Академія. URL: <https://www.bbc.co.uk/academy/uk/articles/art20160928142648238>
7. Золотий фонд української естради : Сайт про найкращих співаків, композиторів і поетів-піснярів 50-х – 90-х. URL: <http://www.uaestrada.org/>
8. Люкс про, статті: Звукове обладнання. URL: https://luxpro.ua/ua/articles.php/atPath/17_19
9. Музичне виконавство: вокальне мистецтво. URL: http://www.culturalstudies.in.ua/knigi_15_6.php
10. Солодовник В. В. Естрада. Енциклопедія сучасної України. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=18031
11. Ресурс для пошуку фонограм. URL: <https://www.pisni.org.ua/>